

Läsfrämjande som professionellt objekt

Rapport från fortbildning och följeforskning i ett interregionalt bibliotekssamarbete

Jenny Lindberg, Julia Pennlert & Maria Ringbo
Malin Ögland

Presentation regional bibliotekssamarbete 2020-06-18

Bakgrund

Utmaningar som identifierats i tidigare projektet Dela läslust (2017)

- Oklarheter i vad som egentligen är att betrakta som läsfrämjande arbete
- Kolliderande synsätt på professionell kompetens i relation till det läsfrämjande arbetet.
- Svårigheter att arbeta systematiskt och med kontinuitet i utvecklingen av det läsfrämjande arbetet

Presentation regional bibliotekssamarbete 2020-06-18

Våra begreppsliga utgångspunkter

- Läsfrämjande
 - att (medvetande)göra distinktioner
- Professionellt objekt
 - "det som ett yrke är till för att åstadkomma" (Limberg & Folkesson 2006)
- Hållbar professionsutveckling
 - att under projektets gång komma fram till relevanta aspekter av ett tolkningsbart begrepp

Presentation regional bibliotekssamarbete 2020-06-18

Inbjudan och förväntningar

- Högskolan i Borås erbjuder regionerna [...] en kurs med fokus på det läsfrämjande arbetet som bibliotekariers professionella objekt. Kursen löper från februari t.o.m. oktober 2019 och vänder sig till **dig som är intresserad av att stärka arbetsplatsens forskningsbaserade och utvecklingsinriktade arbete med läsfrämjande.**
- Beräknad omfattning i arbetstid är ca 5 timmar/vecka exklusive de tre träffarna.

Presentation regional bibliotekssamarbete 2020-06-18

Våra deltagare

- 19 deltagare
- 18 orter/arbetsplatser
- 18 kvinnor; 1 man

Presentation regional bibliotekssamarbete 2020-06-18

Kursens centrala innehåll

- Teorier om läsning
- Läsfrämjande arbete utifrån ett vidgat textbegrepp
- Studier om olika användargrupperns medievänor
- Forskningsbaserade arbetssätt
- Uthålligt förändringsarbete

Presentation regional bibliotekssamarbete 2020-06-18

Arbetsformerna

Tre tematiskt utformade fysiska träffar i Örebro (februari), Västerås (maj) och Uppsala (oktober)

- Läsning och läsförmedling
- Läsförmedling utanför bokens pärmar
- Professionellt läsförmedling: Visioner för framtiden

Tre Zoom-träffar

- Digital novell-cirkel
- Diskussion om artiklar på temat forskning i praktiken
- Tema målgruppsanalys; återkoppling tentativa forskningsresultat

Presentation regional biblioteksverksamhet 2020-06-18

Självständigt arbete – att läsa och skriva

Åtta obligatoriska titlar (främst kortare artiklar och rapporttexter) samt egenvänt material

Fem skriftliga inlämningsuppgifter som stegvis har fogats samman till ett sammanhängande kurspaper

- Bakgrundsbeskrivning av den egna arbetsplatsen samt begreppsreflektion
- Observation och analys av en specifik läsförmedling aktivitet
- Kartläggning av läsförmedling aktiviteter utifrån ett vidgat textbegrepp
- Målgruppsanalys med hjälp av aktuella styrdokument och relevant forskning
- Plan för strategiskt utvecklingsarbete på det läsförmedling området

Presentation regional biblioteksverksamhet 2020-06-18

Call for papers!

Professionellt läsförmedling: Visioner för framtiden

Du har identifierats som en nyckelperson inom området läsförmedling arbete på bibliotek. Vi välkomnar dig därför till konferensen *Professionellt läsförmedling* för att berätta om dina visioner för den närmaste framtiden!

I Bibliotekshögskolans programkommitté ser vi en rad samhälleliga utmaningar som potentiellt påverkar det läsförmedling arbetets inriktning. [...] Hur menar *du* att biblioteken bör arbeta för att möta de behov som finns?

Som deltagare är du välkommen att zooma in på det område som intresserar dig mest i en 10 minuters-presentation. Presentationen förväntas mynna ut i 2-3 konkreta förslag riktade till Biblioteksverige, ditt regionbibliotek eller till den egna arbetsplatsen.

Presentation regional biblioteksverksamhet 2020-06-18

Följeforskningens syfte och frågor

- Hur beskrivs det läsförmedling **arbetets former, syfte och användare**?
- Hur används och diskuteras **digitala medier, redskap och metoder** i det läsförmedling arbetet?
- Vilka **kompetenser** framhålls som centrala i det läsförmedling arbetet och hur utvecklas de?
- Var placeras **initiativet till, och drivkraften i, det läsförmedling arbetet** och dess utveckling?
- Mot bakgrund av föregående frågor - hur kan folkbibliotekariers läsförmedling arbete förstås och bedrivas i termer av **hållbar professionsutveckling**?

Presentation regional biblioteksverksamhet 2020-06-18

Följeforskningens genomförande

- Underlag för analys har producerats vid fokusgruppsamtal vid den inledande kursträffen i februari och vid kursträffen i maj - sammantaget sex samtal.
- Transkriptioner om totalt 237 A4-sidor
- Analysen av materialet har skett stegvis. Lärar-/forskarlaget har initialt läst och bearbetat underlaget kollektivt efter respektive kursträff.
- De analysverktyg (såsom teoretiska begrepp) som använts är i princip desamma som behandlas i kursen.
- Vid två tillfällen har tentativa resultat presenterats för deltagarna, med uppmaning att kommentera och ge respons.

Presentation regional biblioteksverksamhet 2020-06-18

Tema 1. Det gränslösa läsförmedling och svårigheten att utvärdera

- Jag tror mycket på den omedelbara responsen som är svår att ta fasta på, man skriver inte ner den [...] men magkänslan är ändå efteråt - "det här var lyckat". Det kanske inte kom jättemånga, men för de som kom var det en lyckad programpunkt, men i statistik-Excel-dokumentet blir det "åtta personer kom". Egentligen skulle man ha något system där man också skriver ner något litet referat.
- Någon *kvalitetsbedömning*, [...] istället för att bara räkna besök och pinnar, lån, borde det finnas något slags system "vad har låntagaren fått ut av besöket? Vad har låntagaren lärt sig av den här aktiviteten?" (Ö1)

Presentation regional biblioteksverksamhet 2020-06-18

Tema 2. Det digitala som komplement och konkurrent

- Jag tycker att potentialen är större än vad som märks i biblioteksverksamheter, jag tänker att det finns en jättepoteential i att jobba med digitaliserade texter, tillgänglighetsaspekten, vi har möjlighet att göra. (V6)

- Jag tänker att det är en prioriteringsfråga, man säger digitalt läsförämjande, jag måste välja bort något då... eller jag vet inte hur ni har det, men det är inte som att man hinner göra något digitalt projekt och alla... det handlar hela tiden om resurser och vad man väljer att göra, då kanske det inte alltid känns som det naturliga eller första valet, att då måste man göra något digitalt. Frågan är, varför ska man göra det digitalt? (V4)

Presentation regional biblioteksverksamhet 2020-06-18

Tema 3. Vem känner biblioteksanvändarnas behov?

- Ja, men att ge läsaren det de inte visste att de ville ha, tycker jag också för att då kommer man åt något.
- Så tänker jag aldrig, jag är lite emot det där att ge folk vad de inte vill ha.
- Inte det de inte *vill* ha utan det de inte *visste* att de ville ha. De *vill* ha det, men de vet inte om det. [...]
- Det vet vi ju inte. (Ö2)

Presentation regional biblioteksverksamhet 2020-06-18

Tema 4. Kompetensutveckling i tjänsten och på fritiden

-När jag gick utbildningen, och den gick jag ganska sent [...] på 2010-talet, så var jag på intervju för timtjänstgöring i en kommun. Och när de presenterade vad som förväntades, då sa de att man förväntas vara intresserad av att läsa litteratur och man kunde lyssna på radioprogrammen och titta på de här TV-programmen, det var uttalat... det var den äldre generationen, de tror jag inte jobbar kvar nu. De sa det uttryckligen, då tittar man på Babel och så lyssnar man på Lundströms... vad det nu var, så läser man bokrecensioner. Det bara ingick. "Det är ditt fritidsintresse!" (V4)

Presentation regional biblioteksverksamhet 2020-06-18

Tema 5. Folkbibliotekariers läsförämjande arbete som hållbar professionsutveckling

- Jag ser det som en viktig del av mitt jobb och därför tar jag mig tid att göra det för jag ser inte att det går att komma undan det. Det blir ointressant då och platt och någonstans har jag också ett ansvar gentemot min arbetsplats och låntagarna att hålla mig a jour med både forskning kanske och också annan typ av omvärldsbevakning. (V5)

Presentation regional biblioteksverksamhet 2020-06-18

En fyrklöver för hållbarhet i utvecklingsarbetet

- Att tydliggöra mål och syfte
- Forskningsorienterade arbetssätt
- Att hantera utvärderingens dilemman
- Den kollektiva kompetensen – "Inget soloprojekt"

(Fyrklövern inspirerad av Markless & Streatfield 2017)

Presentation regional biblioteksverksamhet 2020-06-18

Strategiska förslag till verksamhetsutveckling och fortsatt forskning

Det finns många motiv för att arbeta läsförämjande, men studien visar att de faktiska målen för aktiviteterna ibland är oklara. I kursen har det funnits en ambition att ge det professionella läsförämjande arbetet tydligare konturer i relation till andra delar av bibliotekens verksamheter, och på arbetsplatsnivå behövs då...

- Strategisk förstärkning av det läsförämjande arbetet med tydligare målformulering och prioritering gällande bibliotekens verksamhet

Presentation regional biblioteksverksamhet 2020-06-18

Studien visar att det ofta uppfattas som svårt att göra de läsfrämjande aktiviteterna rättvisa med ordinarie utvärderingsformer. Förekommande kvantitativt orienterade utvärderingar/redovisningar, med fokus på besöksantal, ger sällan utrymme för de värden och kvaliteter som ur medarbetarnas synpunkt är de centrala. Därför behövs...

- Aдекватa, kvalitativa utvärderingsformer

Presentation regional biblioteksverksamhet 2020-06-18

Studien visar att utgångspunkten för det läsfrämjande arbetet fortfarande i hög grad är den tryckta skönlitterära boken, samtidigt som flera deltagare upplever en viss press ifråga om att hänga med i den tekniska utvecklingen.

Resultaten indikerar att den traditionella mediehierarki som placerar den tryckta boken främst behöver problematiseras och balanseras. Tidigare forskning pekar också på att en differentierad användning av olika medieformat kan vidga användarnas upplevelse av litteratur och läsning.

Därför föreslås...

- Aktiva insatser för en breddning av det digitala arbetet

Presentation regional biblioteksverksamhet 2020-06-18

Problemet med att ensam återvända till arbetsplatsens ordning efter en konferens eller annan kompetensutvecklande aktivitet är välkänt. I kursens slutfas framkom att förväntningarna från ledning och arbetskamrater i de egna verksamheterna i flera fall uppfattades som oklara och ibland t.o.m. kritiska.

De intressebaserade kontakter som knutits inom deltagargruppen framstår här som särskilt angelägna att ta tillvara, och för en mer långsiktig lösning föreslås även...

- Fortsatt regionalt och lokalt stöd till deltagargruppen för att tillvarata den kompetens som utvecklats inom projektet

Presentation regional biblioteksverksamhet 2020-06-18

Tradition och lokal organisationskultur skapar lätt oskrivna regler som bidrar till att forma verksamheten ifråga om synsätt på, och former för, kompetensutveckling. Läsning som kompetensutvecklande metod förekommer främst i relation till skönlitteratur, och mer sällan i syfte att på kollektiv nivå forskningsförankra det läsfrämjande arbetet (exempelvis i s.k. tidskriftsklubbar). Därmed framträder även ett behov av...

- En förstärkt infrastrukturen för forskningsorienterat arbete (inklusive egen läsning) och större likvärdighet mellan kommuner och arbetsplatser

Presentation regional biblioteksverksamhet 2020-06-18

Vart och ett av de teman som framträtt i den analysen skulle både kunna fördjupas och breddas i mer omfattande studier.

Därtill uppfattar vi det som intressant att på ett mer långsiktigt sätt följa deltagarnas arbete på det läsfrämjande området. Får ambitionen till hållbar professionsutveckling några konkreta konsekvenser?

Att följa deltagarna över tid skulle kunna ge en intressant bild av hur insatser av det slag som de regionala biblioteksverksamheterna här initierat faller ut mer långsiktigt. Därför föreslås:

- Långsiktig utvärderande följeforskning till stöd för den professionella bibliotekspraktiken

Presentation regional biblioteksverksamhet 2020-06-18

Referenser

- Holmstedt, L. (2019). *Robotar och ritblock: Digital biblioteksverksamhet för barn och unga på biblioteken i Stockholms län*. Stockholm: Kulturförvaltningen Region Stockholm.
- Limberg, L. & Folkesson, L. (2006). *Undervisning i informationssökning: Slutrapport från projektet Informationsökning, didaktik och lärande (IDOL)*. Skrifter från Valfrid, 31. Borås: Valfrid.
- Lindberg, J. & Nolin, J. (2018). *Utbildningens roll i formandet av bibliotekariers yrkesspråk*. I: J. Hansson & P. Wisselgren (red.), *Bibliotekariet i teori och praktik: utbildningsperspektiv på en unik profession*. Lund: BTJ förlag, s. 81-99.
- Lindberg, J., Pennlert, J. & Ringbo, M. (2020). *Läsfrämjande som professionellt objekt: Rapport från fortbildning och följeforskning i ett interregionalt bibliotekssamarbete*. Borås: Högskolan i Borås.
- Lindberg, J., Ångman, L. & Danielsson, U. (2017). *Dela läslust: Hur går vi vidare?* Uppsala: Länsbibliotek Uppsala.
- Markless, S. & Streatfield, D. (2017). How can you tell if it's working? Recent developments in impact evaluation and their implications for information literacy practice. *Journal of Information Literacy*, 1(1), 106–119.

Presentation regional biblioteksverksamhet 2020-06-18